

34-F-5

KA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1936—37.

pp.

XIV.

HOSPODÁŘSTVÍ A NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Přednesl

univ. prof. Dr. JAROMÍR SEDLÁČEK

na valné hromadě odboru v Brně

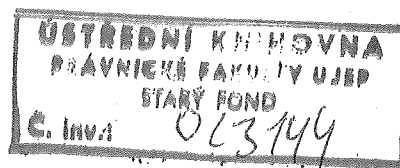
dne 11. května 1937.

Cena Kč 4.—.

V PRAZE 1937.

Nákladem České společnosti národohospodářské.
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24.
Tiskem Pražské akciové tiskárny.

15252

A

I.

Promlouvati o občanském zákoníku s hlediska hospodářského není úloha lehká. To, co se jeví právníku jako samozřejmé, je s hlediska hospodářského problémem, a naopak, co je právníku těžkým problémem, je hospodářsky činnému člověku samozřejmostí. Prve než přikročím ke své úloze, dovolu mi, abych směl vysvětliti, co je rozuměti občanským zákoníkem. Nezaslívejte mi, že sáhnu až ke starým Římanům. Nečiním tak, abych učenější šat dal svým výkladům, nýbrž proto, poněvadž to, co tvoří občanské právo, není nic jiného než *staré římské právo*, pozměněné novodobými potřebami hospodářskými a sociálními. Římanům rozpadal se právní řád na *jus a imperium*. Kde zakročoval magistrát na popud a žádost římského občana, tam se mluvilo o *jus*, čili právu v užším slova smyslu; kde však magistrát rozkazoval občanu římskému, opíraje se o zmocnění mu dané národem římským (*populo romano*), tam mluvilo se o *imperiu* čili vládě. Tento římský názor zůstal zachován i ve středověké říši římské za platnosti obecného práva a přetrval i zánik svatě říše římské roku 1806, neboť ideologie devatenáctého století přesně oddělovala soudnictví od správy, čili *jus* od *imperia*. Tento rozdíl se v osmnáctém století spojil s jiným hlediskem, totiž rozdílem práva *soukromého* a *veřejného*, při čemž vycházelo se z ideologie, která dostala nejpregnantnější formu v Rousseauově smlouvě společenské, podle níž stojí suverenní jednotlivci proti suverennímu celku — státu; při tom se opírá jednatel o své soukromé právo a stát o své právo veřejné. Toto učení nalezlo svůj ohlas také ve všeobecném zákoníku občanském z roku 1811, z něhož povstala osnova našeho československého občanského zákoníka. Se starým římským *jus a imperium* má toto málo společného. Prve než vysvětlím strukturu osnovy obč. zák. čsl., dovolu, abych se zmínil ještě o tom, co znamená výraz „*občanské právo*“. V Římě, občanské právo (*jus civile*) znamenalo právo omezené na občany římské, ve středověku znamenalo *jus civile* právo obsažené ve svodu justiniánově, které jako právo císařské platilo v celém křesťanském světě; proti tomu stálo právo papežské jako *jus canonicum*, či *jus ecclesiasticum*. V osmnáctém století počíná se právo občanské zdůrazňovati jako právo soukromé proti právu veřejnému jako právu státnímu.

Osmnácté století počíná zdůrazňovati právo soukromé a nezávislost tohoto práva soukromého na právu státním či veřejném. *Hospodářsky* znamená to ranný liberalismus, kde se měšťanstvo domáhá nezávislosti na vládoucích kruzích. Na kontinentě je tento boj spojen s bojem proti obecnému právu, kdežto v Anglii, kde spád je pomalejší a vyrovnanější, provádí se změna v rámci obecného práva. Ve Francii vrcholí tento zápas za hospodářský liberalismus v Napoleonově občanském zákoníku, jenž byl vzorem západoevropským zákoníkům. V Rakousku již v polovině osmnáctého století poznali, že je nutno nahraditi staré obecné právo a s ním spojená partikulární práva novým občanským právem a od roku 1756 až do roku 1811 jde zápas o nové právo. Obecný zákoník občanský byl *činem revolučním*, poněvadž odstraňoval obecné právo platné v Evropě po půldruha tisíciletí a zároveň zaváděl jednotné rakouské státní poddanství či občanství. Slabost Rakouska jevila se v tom, že nedovedlo prosaditi tento zákoník ve všech svých částech. Uhry vzdorovaly a zachovaly si staré obecné a partikulární právo, které tam nyní platí jako právo zvykové, ovšem pod přímým vlivem rakouského občanského zákoníka.

V tomto stavu zastihlo právo občanské *převrat*. Politický zájem upíral se k ústavě, hospodářský k veřejným financím a otázkám měnovým. Jinak zápas děl se na poli správního práva, kde státní policie měla odstraňovati škody utrpěné válkou, hlavně policie hospodářská svými zásahy známými pod heslem řízeného hospodářství, byla středem zájmů. A tak se politicky nepřihlíželo k tomu, že u nás trvá dvoje právo občanské. Toto právo, jak správně bylo zdůrazněno, je však vedle ústavního práva nejdůležitějším úsekem práva, neboť doprovází člověka od narození až do hrobu, určujíc jeho osobní i majetkové postavení jako soukromníka. A soukromníkem jsme každý vedle svých veřejných funkcí a úřadů a povinností. To, co žijeme jako svůj vlastní život, je právě řízeno právem občanským. Toto právo neznatelně, ale stále formuluje život každého. Chceme-li míti československé státní občany nejen podle jména, nýbrž i celým založením, musíme míti československý občanský zákoník.

Občanské právo určuje nám jednak *osobní* práva občanova, jednak jeho práva *majetková*. Práva osobní shrnují v sobě také práva *rodinná*. *Právo rodinné liší se však v obou polovicích nejvíce z celého občanského práva*. Snad právě proto bylo by žádoucí, aby zde nastalo sjednocení, ale sjednocení nebylo možné bez změny, a to narazilo na takové obtíže, že bylo nutno tuto část vypustiti. Ostatní části občanského práva jsou si v obou polovicích velmi podobné až na *dědické právo*, ale zdá se, že i dědické právo bude možno unifikovati. Z toho je tedy patrné, že unifikace daří se tam, kde věcné právo obou částí od sebe se mnoho neliší, kde však vykazují závažnější rozdíly, tam unifikace naráží na

značné potíže, které jsou toho času nepřekonatelné. Toto poznání kalí nám radost z unifikace občanského práva. Zůstává tedy v podstatě dále v platnosti prvá část starého. o. z. o. a tomu odpovídající právo na Slovensku, jakož i s touto materií souvisící další zákony. *Předpisy o rodinném právu jsou nyní tak nejasné, že můžeme mluvit o nejistotě právní, a krise rodiny je tím ovšem vydatně podporována*. Na druhé straně projekt rodinného práva vypracovaný komisí ministerstva spravedlnosti je toho rázu, že je lépe, nestane-li se zákonem a nebyl-li vůbec předložen parlamentu.

V úvodní části své přednášky musím se zmíniti o *způsobu, jak byla vypracována osnova občanského zákoníka*. Ministerstvo spravedlnosti chtělo původně o. z. o. předložiti a překlad uvésti v platnost na celém území republiky. Tento projekt narazil na odpor a tak došlo k t. zv. revisní komisi, která si roztrídila práci na pět subkomisí. Práce těchto subkomisí byla tou měrou nejednotná, že musila se sestoupiti nová komise t. zv. superrevisní, která práci subkomisí dala dohromady. Komise pracovala podle této zásady: nemá býti tvořen od základu nový občanský zákoník, nýbrž za podklad jednání sluší vzíti o. z. o. z r. 1811; z textu mají býti vypuštěna všechna ustanovení zastaralá a nepraktická, ustanovení nevyhovující přítomné době nebo ostatnímu právnímu řádu ČSR. měla býti přiměřeně pozměněna a zákon měl býti doplněn jednak předpisy, jež dosud, ač se ho úzce dotýkaly, z různých důvodů nebyly pojaty do jeho textu, jednak předpisy upravující nové zjevy života hospodářského a sociálního; změny měly býti omezeny na míru nejnutnější; zkrátka nemělo jíti než o opatrnou revisi zákona dosavadního (srovn. Důvodovou zprávu, str. 235).

Nebudu zde líčiti postup dalších prací a dovolím si vás stručně seznámiti se *strukturou osnovy*. *Osnova se skládá z uvozovacího zákona* o sedmdesáti člancích a z *vlastního obč. zák.* o 1369 paragrafech. V *uvozovacím zákoně* je uveden nový obč. zák. v soulad s dosavadními ustanoveními občansko-právními, dále jsou zde uvedeny předpisy, hledící k řízení soudnímu (spornému a nespornému) nebo k řízení správnímu, konečně jsou tam předpisy o časové působnosti obč. zák.

Vlastní obč. zák. skládá se jako dosavadní ze tří částí. *Prvou* část tvoří dosavadní Úvod a prvá kapitola prvního dílu, při čemž je mezinárodní právo soukromé úplně přepracováno. Ustanovení tato dosud označená §§ 1—43 tvořily úhelný kámen o. z. o. a byly věrným ohlasem osmnáctého století. *Těto jednotnosti osnova již nemá*, není to již žádná vznosná stavba jako o. z. o. z roku 1811, je to *střízlivá stavba dvacátého století*, údobí jakési rozpačitosti a nerozhodnosti. Členové komise nevycházeli z jednotného hlediska na právo a tak možno říci, že použito bylo sice z valné většiny ke stavbě starého materiálu, ale budova je jiná. Není mým úkolem

vylíčiti synteticky jak nová budova liší se od staré, *mám jen upozorniti, jak nová doba vynutila si nové předpisy, hledící k hospodářským poměrům a potřebám*. A jen se musím zase vrátiti k výhradě pronesené hned na začátku. Každá i slohová změna v občanském zákoníku je důležitá pro hospodářství. Nemá-li však má přednáška býti snůškou těchto rozdílů, pak musím vybrati *nejmarkantnější rozdíly a novosti*; při tom ovšem se mohu dopustiti té chyby, že upozorním na něco, co není s hlediska hospodářského závažné a opomenu zase to, co by lidi s hospodářskými zájmy obzvláště zajímalo.

II.

Nejdůležitějším ustanovením o majetkovém právu je ustanovení o věci. To, co v národním hospodářství se nazývá *statkem*, je v majetkovém právu soukromém *věcí* a tak jako statek je jedním z ústředních zájmů národního hospodářství, je i věc jedním z ústředních pojmů majetkového práva. Věcí rozumím majetkovou hodnotu. Že člověk člověku má zůstatí člověkem, a není mu majetkovou hodnotou — věcí, je myslím dosti jasno, že to nemusím připomínati. Právil-li již starý o. z. o., že věc je vše, co je rozdílné od člověka a co slouží k potřebě lidí (§ 285 o. z. o.) a opakuje-li to osnova (§ 80), není v tom nic pro nás zvláštního, ale jako pojmový znak je nicméně toto ustanovení důležité. Právil-li se dále, že slouží k potřebě lidí, tkví důraz na *potřebě*. Zákon nepraví dále, k jaké potřebě musí sloužiti, a to proto, že redaktoři mimovolně postavili se na hledisko hospodářského člověka a toto hledisko sjednotili s potřebami lidskými vůbec. Je to stejná chyba, které se dopouštějí všechny teorie národního hospodářství od Adama Smitha až po nejnovější dobu. Potřeba je nejen hospodářská, je i estetická, náboženská, etická atd. Hospodářská potřeba liší se od ostatních potřeb tím, že směřuje k zachování fysické existence člověka uspokojením jeho fyziologických potřeb: strava, byt, ošacení. To jsou centrální účely, k nimž směřuje věc jako prostředek. Toto si musíme uvědomiti, když mluvíme o věci a tím o celé majetko-právní části osnovy.

Věc tím, že slouží k určitému účelu má určen poměr části k celku a naopak, věc je tedy individualita — jednotka. Mám-li věc, na př. židli, myslím tím předmět sloužící k sedění a opatřený opěradlem, chybí-li noha, nebo opěradlo, není to již židle. Řeč, vyjadřující konvence denního života, nám tyto jednotky naznačuje a tak se nám zdá, že jsou dány samy sebou. Ale postavíme-li se na stanovisko právních předpisů, tu nám tato jazyková konvence není nic platná. Musíme se ptáti, jak tyto právní předpisy uznávají tuto věcnou jednotku, zda mají zvláštní ustanovení o tom, jak na takovou věcnou jednotku pohlížeti. Odpovídající na tuto otázku, dáme odpověď, že nemáme zásadně žádných předpisů, jak na jednotku

věcnou máme pohlížeti. To znamená, že je dána *volnost vytvářeti tyto věcné jednotky podle potřeb, jak je skýtá denní život*. Tato snad trochu neživotná věta, znamená velmi mnoho, znamená *hospodářskou svobodu jednotlivcovu*. Jenže *právní řád* musí určití, kdo může tuto věcnou individualitu určití a zároveň musí stanoviti, že ostatní musí takovou individualisaci šetřiti. Nebylo-li by takového ustanovení, znamenalo by to zmatek, anarchii, neboť každý by mohl i chtěl z předmětu učiniti něco jiného. Tuto důležitou otázku upravuje občanský zákoník a tu se vám stane pochopitelným, proč má právě občanský zákoník takový význam nejen pro jednotlivce, ale i pro celek.

Kdo může určití, k jakému účelu věc má sloužiti, čili o jakou věc běžeti může? Podle našeho práva učiniti může tak vlastník a proto pravíme, že vlastník je svrchovaným pánem svého majetku. Než svrchovanost vlastníková je dána jen potud, pokud právní řád tomu dovolí, ve správním právu máme řadu omezení vlastníka a můžeme říci, že správní právo omezuje svobodu vlastníkovu danou občanským zákoníkem. (Srovn. § 136 osnovy.) Ale ani podle občanského zákoníka není svoboda vlastníková úplná, neboť každý zákon svou podstatou omezuje neomezenou volnost jednotlivcovu. Předně svoboda jednotlivcovu je omezena již rovností před zákonem a svoboda jednoho nemá ničiti svobodu druhého. Už dosavadní právo tuto rovnost ve svobodě stanovilo tak vyčerpávajícím způsobem, že nebylo třeba něco na tom zásadně měniti. Další otázka legislativní je ta: má-li býti individualisace, provedená vlastníkem, uznávána nevlastníky, musí býti těmto známa. Tato okolnost rozuměla se jaksi sama sebou, hledíc ke konvenčnosti řeči, a tak není ani v o. z. o. ani v osnově zvláště vyznačena. Jen nepřímou můžeme zjistit, že v tom, jakou věcí je předmět, rozhoduje místní názor.

Zákon omezuje individualisační libovůli jednotlivcovu již tím, že stanoví *rozdíl mezi věcmi movitými a nemovitými*. Moderní zákoníky podřizují věci movité jiným předpisům než věci nemovité. Tento rozdíl vyskytuje se také u nás, ale není proveden systematicky, takže platí zásadně stejné předpisy jak co do movitostí, tak i co do nemovitostí. O. z. o. i osnova stanoví přesně, co máme považovati za součásti a co za příslušenství věci nemovité, takže rozhoduje faktické určení a ne jinak snad projevená vůle vlastníková. Zde máme však zásadní rozdíl mezi o. z. o. a osnovou. O. z. o. vycházel při věci nemovité ze dvou hospodářských jednotek: zemského zboží, t. j. velkostatku s patrimonialní jurisdikcí a měšťanského domu. V obou případech předpokládaly se jako doplněk těchto individualit další předpisy veřejnoprávní. A tak se stalo, že podle o. z. o. zájíc dokud běhá po poli je nemovitostí, ale stává se movitostí, je-li zastřelen a více neběhá. Tyto veřejnoprávní předpisy dávno již neplatí a novější zákony na př. exekuční vycházely

z jiného hlediska, takže předpisy o. z. o. dělaly na nás dojem jako památka na doby dávno minulé.

Co je nemovitostí a jejími součástkami? Nemovitostí je část povrchu zemského, osnova práví pozemky, dále jsou nemovitostmi (§ 83):

- a) statky zřízené na cizím pozemku, které tam nemají trvale zůstatí (§ 192);
- b) práva spojená s vlastnictvím nemovitostí (reálná práva);
- c) věci a práva prohlášená za nemovitosti, jako právo ke stavbě (§ 241).

Částí pozemku jsou: prostor nad pozemkem (jako samozřejmě se předpokládá prostor pod pozemkem), dále stavby provedené na pozemku, pokud nejsou samostatnou věcí a jiná díla a všechno rostlinstvo na něm vzešlé (§ 84).

Při redakci stalo se však opomenutí. *Jistě se nemělo* za to, že všechna díla jsou součástí pozemku, nýbrž jen ta, která jsou s ním pevně spojená, jak to velmi názorně stylisoval o. z. o. v § 297 (věci uzemněné, vestavěné, přinýtované, přišité). Osnova superrevisní označovalo to slovy „vyvedený“, ale tento přívlastek byl škrtnut a tak nyní „dílo“ je beze vší relace k nemovitosti. Dále bylo v o. z. o. stanoveno, že spojení musilo se státi s úmyslem, aby spojení bylo trvalé, t. j. věci neměly býti vůbec odděleny. To chybí v osnově a tak vzniká pochybnost, kdy se stává něco součástí nemovitosti. To má však velmi důležité důsledky při strojích.

Stroje (jak tomu již dnes) nejsou součástí věci nemovité, byla-li o nich se svolením vlastníka nemovitosti vložena ve veřejných knihách výhrada, že nejsou jeho vlastnictvím (§ 88). Tato otázka byla celkem jasná v dosavadním o. z. o., stává se spornou v osnově. Jinak instituce zápisu výhrady vlastnictví je celkem stejná jako dosaváde, ale lhůta výhrady prodlužuje se z pěti na deset let.

Příslušenství (§§ 85—87) je určeno ve shodě s předpisy obsaženými v exekučním řádě, jen úchylka od dosavadního o. z. o. je velmi šťastně volena. Také ustanovení, že nerozhoduje jen libovůle vlastníka, nýbrž že rozhoduje místní názor, je velmi správné. Máme také stanoveno, že vlastník věci hlavní musí býti vlastníkem věci vedlejší (§ 85), takže vypůjčené náradí nestane se nikdy příslušenstvím, i kdyby vlastník věci hlavní chtěl si je bezprávně přivlastnit. Zde vytváří se situace zcela jasná, což pro obor zástavního práva a tím i jistotu úvěrovou je velmi důležité a zajistí zlepšení v tomto směru, bude blahodárně působiti v denním hospodářském životě. Dále se žádá, aby spojení věci hlavní a vedlejší bylo trvalé (§ 85) a ustanovuje se, že přechodné odloučení neruší povahu příslušenství (§ 87).

III.

Nově je upraveno *právo stavby* (§§ 241—259). Jsem toho názoru, že obce měly by si tohoto institutu více všimati, neboť není v zájmu obce, aby se šmahem zbavovala svých stavebních pozemků, ale lépe je, dává-li své pozemky jen ke stavebnímu užívání. Je to s hlediska stavební policie a politiky zastavovací nesmírně důležité. Bohužel snaha tato ztroskotává o naprostý odpor našich peněžních ústavů poskytnouti úvěr na takové stavby. Dosavadní předpisy měly příliš na mysli právní poměry, jaké se vyvinuly na pozemcích kláštera klosterneuburského. U nás poměry byly jiné a proto není divu, že u nás právo stavby upravené zákonem č. 86/1912 ř. z. nebylo praktikováno.

Celková struktura zůstává stejná, ale může býti zřízena na kterémkoli pozemku (dosud jen obecní, církevní atp. pozemky) § 241. Důležitá změna je, že není v zákoně stanoveno, na jakou dobu lze zřídit právo ke stavbě (§ 245). Je sice možno zřídit právo stavby jen jako dočasné právo, ale doba dočasnosti je dána libovůli stran (§ 245). Právo stavby lze zřídit za stavební plat jako reálné břemeno (§ 246). Právo stavby lze prodloužiti se souhlasem oprávněného, dále vlastníka obtíženého nemovitostí a věřitelů, pro které jsou na zatíženém pozemku zapsána knihovní práva v pořadí za právem stavby (§ 248). Co do zřízení stavby, co do stavebních změn užívání stavby a pod. má stavebník stejná práva jako vlastník, co do jiného užívání pozemku zatíženého právem stavby má stejná práva jako poživatel (§ 251). Dále přísluší stavebníkům předkupní právo na pozemek a vlastníku tohoto pozemku na právo stavby (§ 254). Jinak můžeme říci, že stavebník je vlastníkem budovy tvořící příslušenství práva stavby.

Pro úvěruschopnost těchto staveb jsou velmi důležitá tato ustanovení: Není-li nic jiného ujednáno, je vlastník stavebního pozemku, když právo stavby zanikne uplynutím doby, na kterou bylo zřízeno, povinen dáti stavebníku náhradu za stavbu. Výše náhrady i způsob odhadu mohou býti ustanoveny již napřed, jinak se hradí polovina hodnoty, kterou té doby stavba má (§ 256). Zástavní a jiná práva váznoucí na právu stavby postihují náhradu (§ 258). Práva a povinnosti účastníků mohou býti smlouvou upraveny jinak, jen pokud to zákon dopouští (§ 259). Dopuštění úmluvy lze zapsati do veřejných knih a působí pak proti osobám třetím (§ 259). O knihovní úpravě tohoto práva má osnova důležitá ustanovení ve čl. XXXVIII. až XLII. uvoz. zák. k obč. zák., o exekuci jedná čl. XLIII.: „Při exekuci na stavební pozemek jest užití příměrené ustanovení o exekuci na pozemek zatížený služebností. Stavební plat je příjmem z nemovitosti. Jestliže pro veřejné dávky, které podle trvajících ustanovení mají býti uspokojeny z nemovitosti v přednostním pořadí, se provádí nucené řízení dražební, pře-

vezme vydražitel právo stavby beze srážky z nejvyššího podání.“ Exekuce na stavbu samou provádí se jako exekuce na pozemek zapsaný v knize pozemkové. Zdá se, že bude nutno doplnit předpisy o náhradě, kterou má dostati stavebník od vlastníka pozemku při skončení práva stavby, v tom směru, aby bylo jasno, jakým způsobem je možno vésti exekuci na ni a dále si počínati při výplatě této náhrady, váznou-li na stavbě závady. Jde však jen o malé doplňky v uvozovacím zákoně, které, jak doufám, učiní právo stavby schopnějším úvěru než tomu bylo doposud.

IV.

Zástavní právo je převzato celkem v téže jednoduchosti, jak je obsaženo v o. z. o. Spolu s knihovním právem máme zástavní právo jasné a dosti pružné, takže realitní úvěr je na bezpečnější základně než jinde a to má velký význam nejen pro věřitele, nýbrž i pro dlužníka v době úvěrové krise, jako jsme ji prodělali před několika lety, kdy těžké doby prodělali jsme bez velkých otřesů. Snad se bude zdáti, že se zástavní právo mělo přesněji rozdělit na zástavní právo k movitostem a k nemovitostem po způsobu jiných soudobých zákoníků občanských, ale redakce osnovy nechtěla porušit základní strukturu o. z. o. a proto nerozdělila zástavní právo ve dvě samostatné pododdělení: na ruční zástavu a na hypotéku. Změny provedeny byly ohledně *zastavení věcí movitých*. Vlivem práva anglo-amerického, které tkví svými kořeny v římsko-kanoničtém právu více než dnešní kontinentální práva, vzniká neustále potřeba mobilární zástavy bez skutečného odevzdání. Dosavadní o. z. o. dával možnost takového zastavení u věcí, které nelze odevzdati z ruky do ruky (§ 452 o. z. o.). Doktrina ustanovení to naprosto nepochopila, neboť ustanovení to mířilo na pohledávky, ale doktrina vedena jsouc nesprávným pojmem věcných práv, nevěděla si s tímto ustanovením prostě rady. Pod vlivem této zmatené doktriny nebyla praxe s to, aby řádně vyřešila otázku movité zástavy bez skutečného odevzdání. Praxe silně kolísala a nemohu bohužel na tomto místě ukázati vám její obraz, abyste pochopili řádně význam nových ustanovení. Osnova přesně rozeznává *zastavení věcí movitých* (§§ 329—331) a *pohledávek* (§ 332). K *zastavení věcí movitých* je zásadně odevzdání do rukou věřitelových (§ 329). Nové je, že zástavní věřitel je povinen vydati zástavní zástavní list a popsat v něm, čím se věc zastavená od jiných věcí rozeznává (§ 329). Tato změna je snad rázu více formálního. Hospodářské kruhy bude více zajímati, že osnova upravuje způsob *zastavení uložením věcí buď pod společnou uzávěrou anebo u třetí osoby*, která jen funguje jako sekvestor uložené věci (§ 330). Tento poslední způsob je zvláště významný a skladištím otevírá se tím nové pole působnosti. Tímto způsobem je možno zříditi více zá-

stavních práv na movité věci, což dosud prakticky možno nebylo a zástavními listy získána bude určitá publicita, třeba velmi omezeného významu. Osnova praví dále, že věci, při kterých odevzdání není v obchodě obvyklé, možno *zastaviti znamením* (§ 331). Ve shodě s poslední praxí stanoví, že to musí býti znamení, z nichž může každý lehce seznati, že věc byla zastavena. Osnova zastává hledisko publicity zástavního práva, jehož se dosahuje u nemovitostí zápisem do knihy pozemkové a u movitostí detencí zástavního věřitele. Hledisko toto, jak nás učí dějiny zástavního práva, je zcela správné, neboť porušení publicity vede ke znehodnocení zástavního práva a podlamuje se tím úvěr. Proti dosavadní praxi nové ustanovení je však liberálnější; dosavade připouštělo se zastavení znamením jen v případě, kde předání hmotné nebylo možné, nové ustanovení připouští zastavení znamením také v tom případě, kde to v obchodě odevzdání není obvyklé. Ve sporu bude musiti soudce pátrati, zda tomu tak je. Vývoj bude zprvu velmi pomalý, neboť dosud takového zastavování bylo velmi poskrovnou, hledíc k jeho právní bezúčinnosti. Bude záležeti na tom, jak se obchodní zvyklost vyvine. Z toho je však pozorovati, jak pružné je takové ustanovení, a bude záležeti na soudcích, zda budou také tak pružní. Předem nelze se odvolávati v takových případech na precedenční případy soudní, neboť mezi tím mohla se obchodní zvyklost značně změnit.

Dále řeší osnova *zastavení pohledávky* způsobem podobným jako v jiných soudobých zákonících. Pohledávky zastavují se dohodou stran a vyrozuměním dlužníka (§ 332). S tím souvisí zase nutnost vybudovati t. zv. zajišťovací převod pohledávek známý nejvíce z případu t. zv. eskontu knihovních pohledávek, t. j. pohledávek zapsaných v obchodních knihách zástavcových. Zástavní věřitel stává se formálně věřitelem postoupené pohledávky, ale mezi zástavním věřitelem a zástavcem je poměr jako při zástavě (§ 1210). Nového se vlastně tím nic nezavádí, neboť hospodářské kruhy na zastavení pohledávky pod vlivem práva německého tak pohlížely.

S hospodářskými zájmy úzce souvisí také úprava práv vlastnických, uvolní-li se zástavní právo nemovitostí čili t. zv. *vlastnickova hypoteka* (§§ 355—359). Toto odlišuje osnova od *konverse hypoteky*, což dosud nebylo. Zásada vlastnické hypoteky zůstává stejná: na místo zaplacené neb jinak zaniklé pohledávky může vlastník zastavení nemovitostí dosavadní hypoteku použití pro zajištění nové pohledávky, a to buď tím, že se stará pohledávka vymaže a vloží se současně nová, což je možné již podle dosavadního práva anebo, že se poznamená, že zajištěná pohledávka zanikla, a vlastník může pak do deseti let spojití uvolněné právo zástavní s pohledávkou, nepřevyšující pohledávky původní. Dosud se musilo zástavní právo vymazati, aby se mohla zapsati taková poznám-

ka a její platnost byla omezena na tři leta. Je tedy druhý způsob vlastnickovy hypoteky v osnově podstatně jinak formulován než dosud a také časová platnost je podstatně rozšířena. Konečně máme nově upravenou otázku, jak upravit pořad několika zástavních práv, která byla zřízena na místo jediného zaniklého zástavního práva. Této dispoice může se vlastník vzdát a to stejným způsobem jako dosud, ale nadto může se toho vzdát hned při zřízení prvního zástavního práva. Na nadzástavní právo tyto předpisy nepatří, čímž se výslovně řeší otázka, která byla dosud sporná.

Konverse zástavního práva je upravena jako dosud (§§ 360 až 364).

Nově máme upravena *reálná břemena* (§§ 372—376). Zdá se na první pohled, že je to něco divného, když v novém občanském zákoníku mají být upravena reálná břemena, která v o. z. o. upravena nebyla, ačkoliv v době redakce o. z. o. hrála mnohem větší roli nežli hrají dnes. Situaci vysvětlí nám však ta okolnost, že dnešní reálná břemena jsou rázu čistě majetkového a soukromého, kdežto na počátku XIX. století byla rázu veřejnoprávního. Z toho bylo patrné, že reálné břemeno nemohlo být zřízeno soukromou smlouvou. Tato reálná břemena, která se zakládala na poměrech poddanských, byla zrušena v roce 1848, ostatní reálná břemena zůstala v platnosti, ale byla státním základním zákonem z r. 1867 prohlášena za vykupitelná jednostranným prohlášením jedné či druhé strany. Tím z veřejnoprávní instituce stala se instituce soukromoprávní, ale občanské právní předpisy tento důsledek neupravily. Vznikla mezera, která má být novými předpisy vyplněna.

Nově je stanoveno, že reálné břemeno je závazek, jehož zavazáný je určen nepřímou tím, že je to vlastník zapsaný v knize pozemkové; z kontextu vyplývá, že dotčená nemovitost je zároveň zástavou pro tuto pohledávku. Z osnovy není jasno, zda vlastník ručí jen touto nemovitostí anebo osobně. Přihlížíme-li však k té okolnosti, že vlastník zavázané nemovitosti, je povinen zřídit dostatečnou jistotu, nedostačuje-li zavázaná nemovitost, máme za to, že dočasný vlastník ručí svým jměním za platy, za trvání jeho vlastnictví dospělé. Pro hospodářský život je to důležité, že tím možno zřídit také t. zv. úročné pozemky, které se zřizují za určitou rentu, ovšem musí být možnost výkupu se strany zavázaného ve smlouvě ihned stanovená. Spolu s právem stavby je zde možnost nové komunální politiky nemovitostní a také při otázce vnitřní kolonizace tato forma může přijít v úvahu

V.

Druhý oddíl majetkového práva tvoří *právo obligační čili právo závazkové*. Osnova nepřebírá však ani tento tradiční název, ani dosavadní název o. z. o. „osobní práva k věcem“, nýbrž zavádí

název, který je vžitý v hospodářském styku a mluví o *pohledávkách*. Výstavba tohoto oddílu srovnává se v podstatných kusech s dosavadním o. z. o. Máme tam však některé novoty, které mají svůj hospodářský význam.

Snad bude nejlépe, zmíním-li se hned na začátku o předpisech týkajících se poměru pracovního. Otázka tato tvoří dnes velmi důležitý střed zájmů a proto snad zasluhuje, abychom jí věnovali předem pozornost. Hned v otázce, zda se nezletilec může zavazovat k službám, máme důležitou změnu. Dosaváde mohl se nezletilec vůbec zavazovat ke službám, ale činil se rozdíl, zda je pod mocí otcovskou čili nic. Podle osnovy ve shodě s t. zv. zákonem o osmihodinové době pracovní může tak učiniti jen dospělý nezletilec bez rozdílu, zda je pod mocí otcovskou či nic (§ 697). Další změna pracovního práva je v tom, že zavádí *smlouvu hromadnou*, ale nic více než že určuje název: „Uzavře-li se smlouva tak, že se jí stanoví podmínky jednotlivých smluv o práci pro určitý podnik (závod) nebo pro několik podniků (závodů) určitého oboru nebo obvodu, vznikne smlouva hromadná (§ 980). Dále praví osnova, že k platnosti hromadné smlouvy je zapotřebí písemné formy. O závaznosti kolektivních smluv nemáme žádného ustanovení, tuto otázku komise řešiti nechtěla, poněvadž jde o velmi spornou otázku politickou a bude nyní na parlamentu, aby tuto otázku rozřešil. Půjde především o to, aby bylo stanoveno pro koho je kolektivní smlouva závazná, zda jen pro členy organizací anebo zda vůbec pro určitý obor a za jakých podmínek. S tím souvisí další ustanovení, že plat může být vyměřen individuální smlouvou, nebo zvláštními předpisy (čímž se míní kolektivní smlouvy) nebo místní zvyklosti, není-li ani toho, je dáti plat přiměřený (§ 985). Z toho je patrné, že podle osnovy má kolektivní smlouva ráz doplňující individuální smlouvu, čili jak právníci říkají, má mít ráz dispositivní. Zda s tímto jsou spokojeny kruhy blízké odborovým organizacím zaměstnaneckým, je ovšem otázka, na kterou nám dá odpověď teprve parlamentní projednávání této osnovy. To jsou dvě nejdůležitější změny v oboru pracovního práva. Je tam řada menších hospodářsky závažných změn, ale u těch nemohu se zdržovati.

Musím však upozorniti na další závažnou změnu pracovního práva: osnova zavádí nový typ pracovní smlouvy — *smlouvu zprostředkovatelskou* (§§ 1030—1035). Charakteristickou známkou zprostředkovatelské smlouvy je opatření příležitosti druhému smluvníku uzavřít smlouvu anebo zprostředkováním této smlouvy. V tom je důležitý rozdíl. Nárok na odměnu vznikne, když druhá strana s třetím uzavře smlouvu. Dále je stanoveno, kdy zaniká nárok na odměnu, kdy je hraditi výdaje a kdy možno žádati za snížení odměny. Tím zavádí se jasno do tohoto důležitého oboru zprostředkovatelského, který má tím větší význam, čím více se

hospodářské poměry komplikují, takže se smluvníci nemohou nalézt přímo, ale musí užívatí prostřednictvím třetích osob. Stylisace osnovy je hodně pružná, takže smlouvy zprostředkovatelské budou se moci volně vyvíjeti, ale budou mít přece pevnou základnu, kterou dosud neměly.

Hospodářské kruhy bude jistě zajímati, co ustanovuje osnova o penězích. Osnova zůstává věrna o. z. o., který ustanovoval o penězích při zápůjčce. Jde také o nejdůležitější případ peněžního dluhu, ovšem nesmíme zapomínati, že nemáme přímých ustanovení o peněžních dluzích z jiného důvodu: ze smlouvy tržové, ze smlouvy pracovní a ze smlouvy o dílo. Postup, který volen byl v osnově, musíme schváliti. Dnešní doba vnesla tolik nového do problému peněz, že se sám pojem peněz stal nejistým. Starý o. z. o. vycházel z toho hlediska, že peníze jsou státem ověřené kusy drahého kovu stříbra (po př. zlata) a nepředpokládal ani pevnou relaci mezi různými druhy peněz; papírové peníze byly mu surrogátem peněžním. Od té doby dospěly státy k jednotné měňové soustavě, ale současně peníze staly se tak abstraktní jednotkou, že se ani kale nepřipínají k nějakému hmotnému substrátu. Tím se odpověď na otázku: „Co jsou peníze?“ stává těžce zodpověditelnou a to tím tíže, čím větší měňový chaos panuje ve světě. Vnitřní hodnota peněz za doby redakce o. z. o. byla hodnotou dotčeného kovu. Dnes však, kdy bankovky buď vůbec za zlato směnitelné nejsou, nebo aspoň nikoli prakticky, nebo kdy se velká měna sterlingová od svého zlatého podkladu vůbec odpoutala, je úkol zákonodárcův mnohem těžší. Pro měňové zákonodárství není tohoto problému v této hloubce, ale pro civilistického zákonodárce je situace mnohem těžší, má-li upravití peněžní závazky, neboť nemá pevného podkladu, který by mohl upravití. Proto i výklad můj bude snad jen do jisté míry uspokojitelný.

Důležité ustanovení je, že splacení zápůjčky možno žádati v jiných penězích než zápůjčka byla dána a dokonce i v cizích penězích (§§ 837, 838). Dále je stanoveno, že při změně měny jest zápůjčku splatiti tak, aby to, co se vrací, rovnalo se hodnotou tomu, co bylo dáno (§ 840). Naše popřevratové zákonodárství stanovilo vždy při změně měny, že nová jednotka rovná se staré, čímž byl stanoven přepočítací kurs. Jde tedy v podstatě o stejný předpis jako dosavadní, jenže je přizpůsoben změněným poměrům měňovým. Byla-li vymíněna měna, která není v době placení v oběhu v místě placení, má dlužník platiti penězi běžné měny, a to tak, aby věřitel obdržel hodnotu toho, co dal, se zřetelem k době, kdy zápůjčka byla dána (§ 841). Jde zase v jádře o dosavadní předpis, ale je jasnější pro dnešní poměry. Z toho je patrné, že t. zv. valorisační doložky a mezi nimi t. zv. zlaté doložky podle toho jsou přípustny. Zůstane-li struktura měňových zákonů věrna své dosa-

vadní tradici, bude i za platnosti nového obč. zák. možno sjednávatí tyto doložky.

Tato ustanovení jsou sdělána se zřetelem na zápůjčku a, jak jsem pravil, nemáme přímých ustanovení o tom, co platí při jiných peněžních závazcích. Náš nejvyšší soud dospěl k úplné valorisaci závazků použitých při smlouvě tržové, pokud se má platiti z ruky do ruky, naproti tomu zamítl valorisaci, šlo-li o placení kreditované sumy peněžité za zboží již dodané. Při tom musíme mít na paměti, že zlehčení měny inflací není vůbec upraveno ani v dosavadním o. z. o., ani v osnově, ani v měňových zákonech a tak bude záležeti na praxi, jak se k této otázce postaví. Praxe vycházela z předpokladu, že valorisace peněžních pohledávek znehodnocených inflací není u nás přípustná, ale to je omyl a sama musila připustiti výjimky, které odůvodňovala pod hlediskem nemožnosti plnění. To je těžký problém, který řešen není a myslím, že ani legislativně řešitelný není. V dobách klidných takového předpisu nepotřebujeme a v dobách neklidu není zase možno legislativně zasáhnouti. Zůstává na konec soudce a těžká, ale vznesená jeho úloha, aby našel z tohoto chaosu cestu, která by byla relativně nejspravedlivější. Spravedlivé řešení mohou kruhy hospodářské svými názory velmi účinně podporovati.

Nyní dovolím si vás upozorniti na některé předpisy, které nejsou tak závažné jako právě zmíněný problém peněžních dluhů, ale které vás snad přece budou zajímati. Je v paměti ještě těžký spor, zda zavázaly se obce k úpisům válečné půjčky, když vnitřní postup podle obecního řádu nebyl bezvadný, třebaš navenek vady nebylo. Nejvyšší soud postavil se na stanovisko záporné a tím nastala ihned nejistota co do způsobilosti právnických osob uzavíratí smlouvy. Osnova řeší tento problém proti této praxi tím, že právní jednání svědčící jiné osobě učiněné orgánem právnické osoby platně povoláním je platným, i když potřebná usnesení byla postižena vadami, když o těchto nedostatecích druhá strana ani nevěděla, ani věděti nemusila (§ 874).

Nové je také ustanovení o správci jmění nebo podniku, jehož plnou moc zákon proti třetím osobám přesně stanoví (§ 875).

Při smlouvě směnné a tržové je jasněji stanoveno, kdy přechází nebezpečí na nabyvatele a jak nese nebezpečí nabyvatel a zcizitel (§ 893), dále máme ustanovení o nebezpečí při věcech zaslanych (§ 894). Nejde o podstatné změny dosavadní praxe, ale poněvadž praxe korigovala nejasná ustanovení o. z. o., dostává se praxe na pevnější půdu.

Dosud nemáme upravenou výhradu vlastnictví a praxe nebyla vždy jednotná, najmě v otázce přechodu nebezpečí kolísala, což pro tento druh úvěru bylo velmi na škodu. Tyto nedostatky řeší osnova a můžeme říci, že šťastným způsobem zachovává to, co bylo v praxi ustáleného, a odstraňuje dosavadní pochybnosti,

co do přechodu nebezpečí pro dané věci s výhradou vlastnictví (§§ 915, 916).

Mohl bych vám vypočítati ještě celou řadu případů, ale nebyl bych zavčas hotov a proto dovoluji, abych vás upozornil na závažné změny v oboru krajně důležitém, v oboru nároků z utrpené škody na její náhradu. Dříve než k této otázce se obrátím, musím Vás při prohlídce upozorniti na to, že osnova velmi zevrubně upravuje *výměnek*, který i nadále zůstane důležitým způsobem starobního zajištění venkovského člověka. Nedovoluje mi čas u této nové úpravy prodlíti a spěchám, abych vám ukázal, co je nového v náhradě škody.

Struktura ustanovení o náhradě škody je v osnově stejná jako v dosavadním o. z. o. V oddílu jednajícím o odpovědnosti máme však jednu důležitou novinku: nově se zavádí *ručení podnikatelské*. Je to především *ručení podnikatele za zaměstnance*, které je mnohem přísnější než dosud. Dopusud ručil zaměstnavatel za nezdatnost zaměstnancovu § 1315 o. z. o., nyní ručí podnikatel bezpodmínečně za škodu způsobenou podnikovými zaměstnanci v podniku svěřeném, pokud ovšem zaměstnanci škoda taková se přičítá (§ 1146). Ručí tedy oba, ale každý z jiného důvodu. To znamená, mnohem větší odpovědnost zaměstnavateli než doposud, neboť neručí za poklesky zaměstnancovy, pokud tyto jsou normálními poklesky člověka a z nichž se nedá souditi na nezdatnost jeho vykonávati svěřené mu úkoly. Podle osnovy i jediný poklesek nejdůležitějšího zaměstnance přičítá se zaměstnavateli, což podle dosavadního práva nebylo. Znamená to určitou ochranu pro lidi přicházející ve styk s podnikem, pro zaměstnance podniku neznamená to žádné zlepšení, poněvadž podnikatel může žádati náhradu toho, co za zaměstnance musil zaplatiti.

Ve druhém směru je ručení podnikatelské vybudováno u podniků *kromobyčejně nebezpečných* (§ 1152), míní se tím továrny na výbušné látky a pod. Podnikatel takového podniku odpovídá za škodu, ke které podnikání dalo příležitost. Historie tohoto ustanovení je zajímavá. Dosavadní § 1317 odkazoval na zvláštní předpisy o ručení podniků dopravních a pozdějšími předpisy ručení železničních podniků dopravních bylo rozšířeno až po hranici vyšší moci. Na jeho místo nastupují nyní předpisy o odpovědnosti podniků nebezpečných. V osnově z roku 1931 bylo o této věci ustanoveno, že nebezpečné jsou všechny podniky pracující s živelnými silami, výbušnými látkami nebo s látkami jinak nebezpečnými. Podnikům těm byly na roveň postaveny podniky, jež látky výbušné nebo jinak nebezpečné vyrábějí nebo s nimi obchodují. Tento předpis osnovy vyvolal značnou pozornost, ale také četné námitky. Sociální tendence osnovy byla sice náležitě uznávána, ale poukazovalo se na to, že by odpovědnost takto formulovaná neobyčejně

zvýšila risiko podnikání a tím i leckdy podnikání zdražila. Při meziministerském jednání stala se dohoda skutkem, že podniky nebezpečné je rozdělit na dvě kategorie, totiž na podniky kromobyčejně nebezpečné a na ostatní podniky nebezpečné. Nyní se jen první kategorii ukládá přísná odpovědnost objektivní, u druhé jde v podstatě o odpovědnost za zavinění, ovšem s přesunutím původního břemene, takže nedokazuje poškozený, že podnikatel škodu zavinil, nýbrž podnikatel musí dokázati, že učinil vše jako řádný člověk, aby škodu zamezil. Za podniky kromobyčejně nebezpečné třeba považovat ony, při jejich provozu může snadno dojiti ke škodě, i když se dbá veškeré možné opatrnosti. Ostatními nebezpečnými podniky jsou ony, v jejich provozu nutně jsou spojena určitá nebezpečí, ale jen taková, že zpravidla šetřením příslušných předpisů a opatřením potřebných zajišťovacích zařízení je lze předejiti (§ 1152). Výroba nebo užívání živelní síly samy o sobě nečiní ještě podnikání nebezpečným, tím méně kromobyčejně nebezpečným. Podnikatel kromobyčejného nebezpečného podniku neručí, byla-li škoda způsobena vyšší mocí, vlastním jednáním poškozeného nebo jednáním osoby jiné, za kterou podnikatel neodpovídá. Nová je také definice vyšší moci, již je neobyčejná příhoda, která nemá původ v podnikání, způsobem i silou přesahuje události, které lze očekávati podle pravidelného běhu.

Toto podnikové ručení je důsledkem industrialisace a mechanisace hospodářského podnikání. Nejde legislativně o nic nového, mnohé státy mají takové ustanovení již z minulého století. Osnova správně to ručení stanovila a jak se domnívám postupovala hodně umírněně.

Mluvě o náhradě škody, musím se zmíniti ještě zcela stručně o náhradě za poškození tělesné. Osnova staví na roveň bolesti fyzické a bolesti duševní, a obě se má nahraditi bolestným (§ 1157). Také je v osnově stanovena možnost, aby manžel mohl požadovati odškodné za usmrcení nebo poranění manželky, což dosud praxe odpírala (§ 1159). Dále je stanoveno, že z důvodů zvláštního zřetele hodných lze přiznati příspěvek na výživu jiným blízkým osobám příbuzným (tedy ne konkubině) usmrcené osoby, kterým osoba tato poskytovala takový plat, nejsouc k tomu podle zákona povinna, když by o jejich nutnou výživu bez takového příspěvku nebylo postaráno (§ 1163).

Malá, ale závažná změna nastala v ustanoveních o náhradě škody způsobené urážkou na cti. Podle osnovy může se uražený domáhati bolestného pro duševní útrapy, způsobené urážkou (§ 1167) a dále, že je možno žalobou zdržovací žádati zákaz dalšího ublížení na cti, i když uraženému žádná hmotná škoda nenastala (§ 1170). Zde máme úplnou paralelu trestně-právních a civilně-právních sankcí na ublížení na cti, aniž trestní stíhání vylučuje

civilně-právní sankci a naopak. Sankce civilně-právní je přísnější než trestně-právní a pachatel může býti doháněn pokutami nebo uzavřením až šest měsíců trvajícím k tomu, aby přestal se zakázaným ubližováním na cti. Bolestné za urážky na cti blíží se penízi na odpykanou a civilně-právním pokutám.

VI.

Ve třetím díle jsou některé menší změny při rukojemství, zavádí se nově slib *placení jako pojištění pohledávek* (§§ 1206 až 1208) a *zajišťovací převod pohledávek* (§§ 1210—1211). Také ustanovení o *splnění pohledávek* doznaly některé změny, ale vsunuta byla ustanovení, o nichž vám chci říci krátce několik slov. Při konečné redakci rozhodla se komise na můj návrh zařaditi ustanovení, týkající se *cenných papírů majiteli svědčících* (§§ 1284 až 1288). Dosud nemáme téměř žádná ustanovení o této velmi důležité kategorii cenných papírů. Význam papírů doručiteli znějících dostatečně odůvodňuje úpravu této materie v novém občanském zákoníku. Ustanovení ta byla umístěna do kapitoly o plnění závazků proto, že právě při placení na tyto cenné papíry nejostřeji vystupuje jejich hospodářská funkce a že také při placení nejspíše se naskytanou otázky, jimiž se musila judikatura zabývat. Neřeší se tím všechny otázky s těmito papíry spojené a také se tím nedotýkáme ustanovení, která převzala osnova z dosavadního o. z. o. Nová tato ustanovení snaží se dáti dosavadní praxi přesnou základnu, aby nedocházelo ke zbytečnému kolísání. Těžisko ustanovení tkví v tom, že se stanoví, komu má dlužník plniti (přínosci papíru), nesmí mu však plniti, věděl-li nebo věděti musil, že přínosce není vlastníkem, aniž je oprávněn vybrati plnění. Další důležité ustanovení je v tom, že dlužník může přínosci činiti jen takové námitky, které se týkají platnosti papíru nebo které plynou z jeho obsahu, nebo které mu přísluší proti tomu, kdo se domáhá plnění. Dále je stanovena povinnost dlužníka papíry vyplatiti. V ustanoveních těchto není stanoveno, kdo je věřitelem pohledávky obsažené v papíru; formulaci tuto opustila komise na námitky peněžních ústavů, že by z ní mohly býti vyvozovány právo a povinnost dlužníka, požadovati od přínosce průkaz, že je vlastníkem papíru. V osnově je dále upravena vinkulace a disposiční právo s takovým papírem a dále vázání výplaty na předložení průkazního lístku, na udání hesla atd. Vinkulace na jinou osobu připouští se jen se svolením dlužníkovým. To vše musí v papíru být označeno, aby to každému bylo patrné. Vyloučeny jsou t. zv. tajné vinkulace, ač pro přijetí se zasazovaly zástupci peněžních ústavů. Navržené paragrafy zabývají se jen poměrem mezi dlužníkem a legitimovaným přínoscem. Poměr mezi věřitelem a přínoscem, kterému, ač nebyl věřitelem, bylo plněno právem, ponechávají stranou. *Hro-*

madné papíry au porteur možno vydávati jen se schválením státní správy, pokud zvláštní předpisy jinak neustanovují, povolení to udělí ministerstvo financí, není-li podle jiných předpisů povolán jiný orgán státní správy.

Stručně jsem vás provedl novými ustanoveními osnovy, ale nevyčerpal jsem všech změn a novot, které osnova přináší. Přednáška měla však jen upozorniti na takové změny, které jsou nejnápadnější a doufám, že jsem snad tím svému úkolu aspoň z podstatné části dostál.

ÚK PrF MU Brno

3 1 2 9 S 2 3 1 4 4